

ORZECZNICTWO TRYBUNAŁU KONSTYTUCYJNEGO ZBIÓR URZĘDOWY

Seria B

Warszawa, dnia 20 września 2022 r.

Pozycja 188

POSTANOWIENIE

z dnia 24 maja 2022 r.

Sygn. akt Ts 175/21

Trybunał Konstytucyjny w składzie:

Jakub Stelina,

po wstępnym rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym skargi konstytucyjnej A.B. o zbadanie zgodności:

- 1) art. 17 § 1 pkt 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 30, ze zm.) „w części, w jakiej stanowi, że postępowania karnego nie wszczyna się, jeżeli brak jest danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia czynu zabronionego”, z art. 38 w związku z art. 2, art. 30 oraz art. 31 ust. 3, art. 45 ust. 1 w związku z art. 2, art. 30 oraz art. 31 ust. 3 oraz art. 47 w związku z art. 2, art. 30 oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej;
- 2) art. 305 § 1 w związku z art. 17 § 1 ustawy powołanej w punkcie 1 „w zakresie, w jakim uprawnia (...) organ procesowy do wydania przed przeprowadzeniem postępowania dowodowego postanowienia w przedmiocie odmowy wszczęcia postępowania karnego z uwagi na brak danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia czynu zabronionego”, z art. 38 w związku z art. 2, art. 30 oraz art. 31 ust. 3, art. 45 ust. 1 w związku z art. 2, art. 30 oraz art. 31 ust. 3 oraz art. 47 w związku z art. 2, art. 30 oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji;
- 3) art. 307 § 1 ustawy powołanej w punkcie 1 „z uwagi [na] uniemożliwienie pokrzywdzonemu możliwości aktywnego udziału w czynnościach sprawdzających poprzez brak przyznania pokrzywdzonemu uprawnień procesowych w toku czynności sprawdzających, w tym uprawnień do inicjowania czynności procesowych”, z art. 38 w związku z art. 2, art. 30 oraz art. 31 ust. 3, art. 45 ust. 1 w związku z art. 2, art. 30 oraz art. 31 ust. 3 oraz art. 47 w związku z art. 2, art. 30 oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji;
- 4) art. 426 § 1 ustawy powołanej w punkcie 1 „w zakresie, w jakim wyłącza (...) możliwość zaskarżenia wydanego przez sąd odwoławczy postanowienia w przedmiocie oddalenia odwołania na postanowienie organu ścigania w przedmiocie odmowy wszczęcia postępowania karnego”, z art. 45 ust. 1 w związku z art. 176 ust. 1 oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji,

p o s t a n a w i a:

- 1) nadać dalszy bieg skardze konstytucyjnej w zakresie badania zgodności:
 - a) art. 17 § 1 pkt 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 30, ze zm.) „w części, w jakiej stanowi, że postępowania karnego nie wszczyna się, jeżeli brak jest danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia czynu zabronionego” z art. 38 w związku z art. 2, art. 30 oraz art. 31 ust. 3, art. 45 ust. 1 w związku z art. 2, art. 30 oraz art. 31 ust. 3 oraz art. 47 w związku z art. 2, art. 30 oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej,
 - b) art. 305 § 1 w związku z art. 17 § 1 ustawy powołanej w punkcie 1a „w zakresie, w jakim uprawnia (...) organ procesowy do wydania przed przeprowadzeniem postępowania dowodowego postanowienia w przedmiocie odmowy wszczęcia postępowania karnego z uwagi na brak danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia czynu zabronionego” z art. 38 w związku z art. 2, art. 30 oraz art. 31 ust. 3, art. 45 ust. 1 w związku z art. 2, art. 30 oraz art. 31 ust. 3 oraz art. 47 w związku z art. 2, art. 30 oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji,
 - c) art. 307 § 1 ustawy powołanej w punkcie 1a „z uwagi [na] uniemożliwienie pokrzywdzonemu możliwości aktywnego udziału w czynnościach sprawdzających poprzez brak przyznania pokrzywdzonemu uprawnień procesowych w toku czynności sprawdzających, w tym uprawnień do inicjowania czynności procesowych” z art. 38 w związku z art. 2, art. 30 oraz art. 31 ust. 3, art. 45 ust. 1 w związku z art. 2, art. 30 oraz art. 31 ust. 3 oraz art. 47 w związku z art. 2, art. 30 oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji;
- 2) odmówić nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej w pozostałym zakresie.

UZASADNIENIE

1. W skardze konstytucyjnej wniesionej do Trybunału Konstytucyjnego 15 czerwca 2021 r. (data nadania) A.B. (dalej: skarżący), reprezentowany przez pełnomocnika z urzędu, wystąpił z żądaniem przytoczonym na tle opisanego poniżej stanu faktycznego.

Skarżący 8 czerwca 2020 r. złożył zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa określonego w art. 190 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks karny (Dz. U. Nr 88, poz. 553, ze zm.; dalej: k.k.), polegającego na wypowiedaniu wobec niego gróźb karalnych pozbawienia życia, które wzbudziły u niego uzasadnioną obawę, że zostaną spełnione.

Funkcjonariusz Policji postanowieniem z 3 lipca 2020 r. (sygn. akt [...]) na podstawie art. 17 § 1 pkt 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 30, ze zm.; dalej: k.p.k.) odmówił wszczęcia dochodzenia w powyższej sprawie wobec braku danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia czynu zabronionego.

Powyższe postanowienie zostało zatwierdzone przez Prokuratora Prokuratury Rejonowej w K. postanowieniem z 7 lipca 2020 r. (sygn. akt [...]; dalej: postanowienie Prokuratora).

Sąd Rejonowy w K. Wydział II Karny postanowieniem z 2 grudnia 2020 r. (sygn. akt [...]), na podstawie art. 473 § 1 k.p.k., nie uwzględnił zażalenia skarżącego i utrzymał w mocy zaskarżone postanowienie. W uzasadnieniu tego orzeczenia wskazano, że prokurator prawidłowo ocenił wyniki przeprowadzonego w sprawie postępowania sprawdzającego i słusznie

uznał, że nie dają one podstaw do przyjęcia, że zostało popełnione na szkodę skarżącego przestępstwo określone w art. 190 § 1 k.k.

2. Uzasadniając zarzuty dotyczące art. 17 § 1 pkt 1 k.p.k., skarżący wskazał, że postanowienie o odmowie wszczęcia dochodzenia z powodu braku danych dostatecznie uzasadniających podejrzenie popełnienia czynu zabronionego jest wydawane przed wszczęciem postępowania przygotowawczego, którego celem jest zgromadzenie materiału dowodowego. Jego podstawą są tylko informacje dostarczone przez osobę składającą zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa, która na tym etapie postępowania nie ma żadnych uprawnień procesowych. Prowadzi to do możliwych arbitralnych ocen tego samego lub zbliżonego materiału dowodowego przez różne organy procesowe, podważając zaufanie obywateli do organów państwa, co stoi w sprzeczności z zasadą demokratycznego państwa prawa oraz wynikającą z niej zasadą pogłębiania zaufania obywateli do państwa (por. art. 2 Konstytucji). Uniemożliwia to jednostce ochronę jej podstawowych interesów (takich jak życie, zdrowie i cześć – por. art. 30, art. 38 i art. 47 Konstytucji) na drodze prawnej i realizację prawa do sądu (por. art. 45 ust. 1 Konstytucji).

W kontekście art. 305 § 1 k.p.k. skarżący podkreślił, że zarzuty dotyczące tego przepisu powinny być rozpoznawane łącznie z zarzutami dotyczącymi art. 17 § 1 pkt 1 k.p.k., ponieważ w obu tych regulacjach wyrażona jest norma prawna uprawniająca do odmowy wszczęcia postępowania przygotowawczego.

W odniesieniu do art. 307 § 1 k.p.k. skarżący podniósł, że czynności sprawdzające są swoistym rodzajem postępowania przygotowawczego („przedsądem”), który nie spełnia standardów prawa do sądu (art. 45 ust. 1 Konstytucji). Uprawnienia pokrzywdzonego (wynikające z art. 2 i art. 45 ust. 1 Konstytucji, a także mające swoje umocowanie w art. 30 Konstytucji) są gwarantowane dopiero w postępowaniu przygotowawczym, w którym pokrzywdzony jest stroną. Ograniczenie postępowania dowodowego podczas czynności sprawdzających utrudnia (a nawet uniemożliwia) przeprowadzenie kontroli instancyjnej (sąd nie ma bowiem wiedzy na temat innych możliwych i nieprzeprowadzonych czynności dowodowych). Brak możliwości aktywnego udziału pokrzywdzonego w czynnościach sprawdzających i możliwość odmowy wszczęcia postępowania na podstawie subiektywnego przekonania organu ścigania o braku danych uzasadniających wszczęcie postępowania karnego ogranicza prawo do sądu (art. 45 Konstytucji), a jednocześnie uniemożliwia ochronę innych konstytucyjnych praw skarżącego (w tym prawa do ochrony życia i czci – art. 38 i art. 47 Konstytucji). Nie można tego ograniczenia uzasadnić porządkiem i bezpieczeństwem państwa czy prawami innych osób (por. art. 31 ust. 3 Konstytucji). Wszczęcie postępowania karnego w celu ustalenia, czy doszło do popełnienia czynu zabronionego, jest dopuszczalne na gruncie obowiązujących przepisów i „z natury rzeczy nie ma wpływu na żadną z tych przesłanek”. Ograniczenie standardu ochrony pokrzywdzonego i pośrednie nakładanie na niego obowiązku gromadzenia i przedstawienia materiału dowodowego uzasadniającego podejrzenie popełnienia przestępstwa „w sposób oczywisty” narusza wskazane wyżej prawa jednostki i stoi w jawnej sprzeczności z zasadą państwa prawa.

Zdaniem skarżącego, art. 426 § 1 k.p.k. stanowi ograniczenie prawa do sądu i realizującej je ustrojowej zasady dwuinstancyjności postępowania, o której mowa w art. 176 ust. 1 Konstytucji. Twierdzi on, że zasada ta ma zastosowanie bez względu na to, czy sąd pierwszej instancji rozstrzyga sprawę po raz pierwszy, czy też pełni funkcję instancji odwoławczej od decyzji innego organu państwowego (w tym organu ścigania). Dwuinstancyjność stanowi istotę prawa do sądu, więc ustawodawca nie może jej ograniczać, powołując się na art. 31 ust. 3 Konstytucji (naruszenie zasady dwuinstancyjności stanowiłoby bowiem naruszenie istoty prawa do sądu).

3. Zarządzeniem Prezesa Trybunału Konstytucyjnego z 30 lipca 2021 r. (dalej: zarządzenie Prezesa Trybunału), na podstawie art. 57 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK), skarżący został wezwany do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej przez doręczenie wszystkich wymienionych w skardze załączników oraz postanowienia Prokuratora wraz z czterema kopiami (w formie odpisów lub kopii poświadczonych za zgodność z oryginałem) oraz udokumentowanie daty złożenia przez skarżącego wniosku o ustanowienie pełnomocnika z urzędu w celu złożenia skargi konstytucyjnej.

Skarżący ustosunkował się do powyższego zarządzenia w piśmie z 25 sierpnia 2021 r. (data nadania), do którego dołączył część żądanych dokumentów. Równocześnie wniósł o przedłużenie terminu do doręczenia żadanego postanowienia Prokuratora. W drugim piśmie, z 31 sierpnia 2021 r. (data nadania), skarżący wniósł o przywrócenie tego terminu oraz dołączył postanowienie Prokuratora z odpowiednią liczbą kopii.

Trybunał Konstytucyjny postanowieniem z 30 listopada 2021 r. (sygn. Ts 175/21) postanowił przywrócić termin do wykonania zarządzenia Prezesa Trybunału w zakresie dotyczącym doręczenia postanowienia Prokuratora oraz pozostawić wniosek o przedłużenie tego terminu bez rozpoznania.

4. Zarządzeniem sędziego Trybunału Konstytucyjnego z 30 listopada 2021 r. skarżący został wezwany, na podstawie art. 61 ust. 3 u.o.t.p.TK, do usunięcia braków formalnych skargi konstytucyjnej przez:

- wyjaśnienie rozbieżności między brzmieniem *petitum* skargi konstytucyjnej a jej uzasadnieniem w zakresie sposobu powołania wzorców kontroli zaskarżonych przepisów;
- wskazanie, czy zaskarżone w *petitum* skargi przepisy, zakwestionowane w określonym tam zakresie, były podstawą postanowienia sądu rejonowego oraz w jaki sposób prawa i wolności skarżącego, wyrażone w powołanych w skardze konstytucyjnej przepisach Konstytucji, zostały naruszone przez zaskarżone regulacje;
- uzasadnienie zarzutu niezgodności każdego z zakwestionowanych przepisów z poszczególnymi prawami i wolnościami skarżącego, wyrażonymi w powołanych w skardze konstytucyjnej przepisach Konstytucji.

Skarżący ustosunkował się do powyższego zarządzenia w piśmie z 6 grudnia 2021 r., przedstawiając dodatkowe wyjaśnienia.

Trybunał Konstytucyjny zważył, co następuje:

1. Stosownie do art. 61 ust. 1 ustawy z dnia 30 listopada 2016 r. o organizacji i trybie postępowania przed Trybunałem Konstytucyjnym (Dz. U. z 2019 r. poz. 2393; dalej: u.o.t.p.TK) skarga konstytucyjna podlega wstępnemu rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym. Trybunał wydaje postanowienie o nadaniu skardze konstytucyjnej dalszego biegu, gdy spełnia ona określone przez prawo wymagania.

2. Po wstępnym rozpoznaniu skargi konstytucyjnej Trybunał Konstytucyjny stwierdza, że spełnia ona przesłanki nadania jej dalszego biegu (art. 61 ust. 2 u.o.t.p.TK) w części, w której skarżący zakwestionował konstytucyjność art. 17 § 1 pkt 1, art. 305 § 1 w związku z art. 17 § 1 oraz art. 307 § 1 ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. – Kodeks postępowania karnego (Dz. U. z 2020 r. poz. 30, ze zm.; dalej: k.p.k.).

Skarga konstytucyjna została sporządzona przez pełnomocnika z urzędu, który przedłożył dokumenty stanowiące podstawę jego umocowania.

Skarżący wyczerpał przysługującą mu drogę prawną. Od postanowienia Sądu Rejonowego w K. II Wydział Karny z 2 grudnia 2020 r. (sygn. akt [...]); dalej: postanowienie sądu

rejonowego) nie przysługuje żaden zwyczajny środek zaskarżenia. W sprawie skarżącego nie złożono także nadzwyczajnego środka zaskarżenia.

Dochowany został trzymiesięczny termin wniesienia skargi, zastrzeżony w art. 77 ust. 1 u.o.t.p.TK. Postanowienie sądu rejonowego zostało doręczone skarżącemu 15 grudnia 2020 r. Wniosek o ustanowienie pełnomocnika z urzędu do celów postępowania przed Trybunałem skarżący złożył w administracji zakładu karnego 21 grudnia 2020 r. Wyznaczony pełnomocnik odebrał zawiadomienie o swoim wyznaczeniu 15 kwietnia 2021 r. Skarga została złożona w Trybunale 15 czerwca 2021 r. (data nadania).

Określony został przedmiot kontroli (art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p.TK).

Skarżący wskazał, które jego konstytucyjne wolności i prawa zostały naruszone oraz w jaki sposób (art. 53 ust. 1 pkt 2 u.o.t.p.TK).

Przedstawił także uzasadnienie sformułowanych w skardze zarzutów (art. 53 ust. 1 pkt 3 u.o.t.p.TK).

Trybunał stwierdza, że skarga konstytucyjna nie jest obarczona nieusuwalnymi brakami formalnymi, o których mowa w art. 61 ust. 4 pkt 1 u.o.t.p.TK. Sformułowanych w niej zarzutów nie można uznać za oczywiście bezzasadne w rozumieniu art. 61 ust. 4 pkt 3 u.o.t.p.TK.

3. Skarga konstytucyjna nie spełnia natomiast warunków formalnych umożliwiających nadanie jej dalszego biegu w części dotyczącej art. 426 § 1 k.p.k. („Od orzeczeń sądu odwoławczego oraz od orzeczeń wydanych przez Sąd Najwyższy nie przysługuje środek odwoławczy, chyba że ustawa stanowi inaczej”).

Skarżący kwestionuje zgodność tego przepisu w zakresie, w jakim wyłącza on możliwość zaskarżenia „postanowienia w przedmiocie oddalenia odwołania” na postanowienie o odmowie wszczęcia postępowania karnego, z art. 45 ust. 1 w związku z art. 176 ust. 1 oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji. Naruszenie wskazanych praw wiąże przy tym z postanowieniem sądu rejonowego, w którym nie uwzględniono zażalenia skarżącego na postanowienie prokuratora o odmowie wszczęcia dochodzenia (dalej: postanowienie Prokuratora).

3.1. Po pierwsze, tak określony przedmiot zaskarżenia nie spełnia wymogów wynikających z art. 79 ust. 1 Konstytucji i skonkretyzowanych w art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p.TK.

W świetle art. 79 ust. 1 Konstytucji przedmiotem skargi konstytucyjnej może być wyłącznie ustawa lub inny akt normatywny, na podstawie którego sąd lub organ administracji publicznej orzekł ostatecznie o konstytucyjnych wolnościach, prawach albo obowiązkach skarżącego, naruszając w ten sposób jego konstytucyjne prawa lub wolności. Precyzyjne wskazanie regulacji spełniających te warunki jest obowiązkiem skarżącego (por. art. 53 ust. 1 pkt 1 u.o.t.p.TK). Ustalenie, że „zachodzi tożsamość podstawy (wyrażonej w jednostce redakcyjnej aktu prawnego) rozstrzygnięcia w sprawie skarżącego i przedmiotu skargi jest pierwszym, koniecznym warunkiem, którego spełnienie otwiera drogę do merytorycznego jej rozpoznania” (postanowienie pełnego składu TK z 10 marca 2015 r., sygn. SK 65/13, OTK ZU nr 3/A/2015, poz. 35).

Pojęcie „podstawa prawna ostatecznego orzeczenia” jest w praktyce Trybunału rozumiane szeroko. Z uwagi na charakter i funkcje skargi konstytucyjnej nie może być ono utożsamiane wyłącznie z przepisem, który stanowił normatywną (kompetencyjną, proceduralną, materialnoprawną) podstawę ostatecznego rozstrzygnięcia. „O tym, że zaskarżony akt normatywny był w znaczeniu konstytucyjnym podstawą ostatecznego orzeczenia, można generalnie mówić wtedy, gdy owo rozstrzygnięcie – przy tym samym przedmiocie i zakresie sprawy – byłoby lub mogłoby być inne w przypadku nieobowiązania normy prawnej o treści kwestionowanej przez skarżącego. Nie ma przy tym decydującego znaczenia, czy organ prowadzący zakończoną sprawę powołał kwestionowany przez skarżącego przepis *explicite*, czy też

przepis ten był merytoryczną przesłanką zastosowania prawa w danej sprawie” (wyrok pełnego składu Trybunału z 21 września 2011 r., sygn. SK 6/10, OTK ZU nr 7/A/2011, poz. 73; podobna teza pojawiała się także we wcześniejszym orzecznictwie Trybunału).

W orzecznictwie Trybunału wyjaśniano w tym kontekście, że „gdy przedmiotem skargi konstytucyjnej jest przepis przewidujący, że w danym przypadku środek odwoławczy nie przysługuje, należy mimo to wnieść środek zaskarżenia, aby uzyskać rozstrzygnięcie wydane w oparciu o normę prawną, która wyłącza możliwość zaskarżenia orzeczenia (postanowienie o odrzuceniu środka odwoławczego)” (postanowienie z 21 czerwca 2010 r., sygn. Ts 243/09, OTK ZU nr 6/B/2010, poz. 454). Stanowisko to zostało potwierdzone m.in. w powołanym wyżej postanowieniu pełnego składu TK z 10 marca 2015 r., sygn. SK 65/13. Jest ono także podzielane w najnowszym orzecznictwie Trybunału (por. np. postanowienie z 12 maja 2021 r., sygn. SK 114/20, OTK ZU A/2021, poz. 26).

Skarga konstytucyjna w odniesieniu do art. 426 § 1 k.p.k. nie spełnia powyższych warunków. Przepis ten nie był podstawą postanowienia sądu rejonowego, w związku z którym skarżący zwrócił się do Trybunału. Orzeczenie to zawierało wyłącznie ocenę zaskarżonego postanowienia Prokuratora, nie rozstrzygało natomiast w żadnym stopniu o dopuszczalności czy niedopuszczalności wnoszenia przez skarżącego kolejnych środków odwoławczych (a więc o prawach wywodzonych przez skarżącego z art. 45 ust. 1 w związku z art. 176 ust. 1 oraz art. 31 ust. 3 Konstytucji). W sentencji i uzasadnieniu tego orzeczenia brak jest jakiegokolwiek wypowiedzi na ten temat. Art. 426 § 1 k.p.k. nie miał również nawet pośredniego wpływu na merytoryczną treść orzeczenia (ocenę prawidłowości zaskarżonego postanowienia Prokuratora).

Trybunał Konstytucyjny nie podzielił więc stanowiska skarżącego, wyrażonego w piśmie z 6 grudnia 2021 r., że w skardze konstytucyjnej można generalnie kwestionować także unormowania, które „przypisują” ostatecznemu orzeczeniu „określony status” (np. wyłączając możliwość jego zaskarżenia). Tego typu regulacje mogą być przedmiotem skargi konstytucyjnej na zasadach ogólnych – pod warunkiem, że zostały zastosowane w sprawie skarżącego w orzeczeniu spełniającym wymogi z art. 79 ust. 1 Konstytucji i spowodowały naruszenie jego konstytucyjnych praw lub wolności.

3.2. Po drugie, skarga konstytucyjna w części dotyczącej art. 426 § 1 k.p.k. opiera się na błędnej wykładni wzorców kontroli. W rezultacie zarzuty postawione przez skarżącego są także oczywiście bezzasadne w rozumieniu art. 61 ust. 3 u.o.t.p.TK.

Zdaniem skarżącego, art. 45 ust. 1 w związku z art. 176 ust. 1 i art. 31 ust. 3 wymaga bezwarunkowej kontroli postanowienia prokuratora w dwóch instancjach sądowych. Wyraźnie stwierdził on, że zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego nie podlega żadnym ograniczeniom (nie ma w tym zakresie zastosowania art. 31 ust. 3 Konstytucji).

Taka interpretacja wskazanych wzorców kontroli nie ma podstaw ani w ich brzmieniu, ani w dotychczasowym orzecznictwie Trybunału. Ograniczenia prawa wynikającego z art. 45 ust. 1 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji były poddawane ocenie przez pryzmat art. 31 ust. 3 Konstytucji (por. np. wyrok z 30 października 2012 r., sygn. SK 20/11, OTK ZU nr 9/A/2012, poz. 110). W praktyce Trybunału pierwotnie przyjmowano, że kategoryczna zasada dwuinstancyjności postępowania sądowego obowiązuje w odniesieniu do spraw rozpoznawanych „od początku do końca” przez sądy i nie dotyczy materii, w których sądy pełnią funkcję kontrolną wobec rozstrzygnięć innych organów (np. prokuratury). W nowszych judykatach bardziej eksponowany jest pogląd, że zasadę dwuinstancyjności postępowania sądowego należy powiązać z pojęciem „sprawy”, a więc merytorycznym rozstrzygnięciem co do jej istoty (por. np. wyrok pełnego składu Trybunału z 11 stycznia 2012 r., sygn. K 36/09, OTK ZU nr 1/A/2012, poz. 3).

Zasady te były przez Trybunał stosowane także bezpośrednio w sprawach dotyczących jednoinstancyjnej kontroli sądowej postanowień prokuratora. W wyroku z 12 maja 2003 r., sygn. SK 38/02 (OTK ZU nr 5/A/2003, poz. 38), dotyczącym postanowień prokuratora o umorzeniu postępowania przygotowawczego, stwierdzono m.in., że postępowanie sądowe jest postępowaniem „w sprawie” karnej dotyczącej sprawcy przestępstwa na szkodę skarżącej i tylko refleksowo sprawa ta może być uznana za „sprawę” skarżącej w rozumieniu art. 45 ust. 1 Konstytucji. Z tego powodu pokrzywdzonej nie przysługuje prawo do dwuinstancyjnej kontroli sądowej postanowień prokuratora. Ma ona natomiast prawo do ochrony przed arbitralnością władzy w postępowaniu przygotowawczym, które zrealizowała zaskarżając do sądu postanowienie o umorzeniu tego postępowania. W rezultacie Trybunał stwierdził, że art. 426 § 1 k.p.k. jest zgodny z art. 45 Konstytucji i nie jest niezgodny z art. 176 ust. 1 Konstytucji.

Podobne argumenty stały się przyczyną uznania za oczywiście bezzasadne zarzutów niekonstytucyjności art. 426 § 1 k.p.k., dotyczących niezaskarżalności postanowienia sądu o nieuwzględnieniu zażalenia na postanowienie o umorzeniu (por. postanowienie z 11 kwietnia 2013 r., sygn. Ts 9/12, OTK ZU nr 4/B/2013, poz. 362) lub odmowie wszczęcia postępowania przygotowawczego (por. postanowienia z: 17 lipca 2019 r. i 16 października 2019 r., sygn. Ts 232/17, OTK ZU B/2020, poz. 38 i 39; 4 lutego i 16 lipca 2020 r., sygn. Ts 163/18, OTK ZU B/2020, poz. 310 i 311; 15 kwietnia i 19 października 2021 r., sygn. Ts 146/20, OTK ZU B/2021, poz. 179 i 180).

Trybunał uznał, że powyższe argumenty mają odpowiednie zastosowanie w niniejszej sprawie i przesądzają także o niedopuszczalności nadania skardze dalszego biegu w omawianym zakresie. W postępowaniu w sprawie kontroli postanowienia Prokuratora skarżącemu nie przysługuje prawo do dwuinstancyjnego postępowania sądowego, wynikające z art. 45 ust. 1 w związku z art. 176 ust. 1 Konstytucji. Z uwagi na nieadekwatność tego wzorca kontroli, nie ma również możliwości zbadania zgodności zaskarżonej regulacji z art. 31 ust. 3 Konstytucji (przepis ten wskazuje kryteria dopuszczalności ograniczeń, które wymagają odniesienia do konkretnych praw lub wolności konstytucyjnych). W świetle dotychczasowego orzecznictwa Trybunału zarzuty skarżącego wobec art. 426 § 1 k.p.k. we wskazanym zakresie są więc bezzasadne w stopniu oczywistym.

W związku z powyższym – na podstawie art. 61 ust. 4 pkt 1 i 3 u.o.t.p.TK – należało postanowić jak w punkcie 2 sentencji.

POUCZENIE

Na podstawie art. 61 ust. 5 u.o.t.p.TK skarżącemu przysługuje prawo do wniesienia zażalenia na punkt 2 postanowienia o odmowie nadania dalszego biegu skardze konstytucyjnej w terminie 7 dni od dnia jego doręczenia.